

ململانی خود و کٔمه گه له (چیل کی په نجه مٔری ته نیایی) دا . . سه دیق سه عید ٔواندزی

کاره کټه، به یه کٔک له هگزه سهره کییه کانی بینای هونه ری ده قی
چیل کٔ داده نٔت. که ٔٔٔٔ کی بنه ٔه تی ده بین ٔت له وازی کردنی
ٔووداوه کاند. کاره کټه چ وه گٔٔٔ هوی ٔووداوه کان، واته له یه کٔ
کاتدا هم پا ٔهوانی ٔووداوه کان و همیش گٔٔٔ هوی ٔووداوه کان وه کٔ
که سی یه که می تاک، یاخود ته نها به ٔٔٔ بینینی بٔت له ٔووداوه کان و
بگٔٔ هوه نووسه ر بٔت، له هه ردو و کاتدا بایه خی خی هه یه. هیچ
ده قٔ کی چیل کٔ و ٔٔ مان نییه، که سایه تی وه کٔ هگزه کی ده ق، یه کٔک له
پٔکه ٔنهره سهره کییه کانی نه بٔت. له چیل کی (په نجه مٔری ته نیایی)
دا، کاره کټه ری چیل که که، ٔٔٔ کی سهره کی و بنه ٔه تی له بینای
هونه ری چیل که که هه یه و فه زای چیل که که، باسکردنه له و کاره کټه ره
که ناوی (کانیاوه) وه و له میانه ی دیال ٔگی له گه ٔ
ٔٔ ژنامه نووس ٔکدا، باسی خی یمان بٔ ده کات. کاره کټه ری چیل که که،
که سٔ کی ئاسایی نییه، به ٔکو له سهره تاوه هه ٔده دات ئه و نٔٔ مه
کٔمه ٔایه تی و ئایینی و په روه رده بیانه تٔک بشک ٔنٔت، که ه ننگ ٔٔ ژ
ئه و کٔمه گه یه ده که ن، که تیایدا ده ژیت. بٔ یه شه له بار ٔ کی ده روونی
ئا ٔٔ زدایه و به وردبوونه وه مان بٔ هفتار و شٔ هوی قسه کردن و
جو ٔانه هوی، درک به وه ده که ین که کاره کټه ری چیل که که، چیل کٔ کی
تایبه تی خی هه یه، که له هی هیچ که سٔک ناچٔت. کانیاو، نازناوی
دایکی وه کٔ شوناس ٔک له بری باوک بٔ ناساندنی خی، به کار هٔ ناوه،
واتا ئه گهر مر ٔفه کان له ٔٔ گهی باوکیانه وه بناسر ٔنه وه، به و
مانایه ی له کٔمه گه ی ٔمه دا، ده بٔ هه مووان باوک کی ٔسته قینه یان
هه بٔت، بٔ هه وی وه کٔ زٔٔٔ له تٔٔ وانینی ئهوانی دیکه وه نه ناسر ٔن،
ئهوا کانیاو باوکی دیار نییه و ته نها دایکی هه یه. به دیارنه بوونی
باوکیشی، واتا ئه و کو ٔی ٔسته قینه ی باوک ٔک نییه و ده شٔ دایکی له
په یوه ندیه کی سٔ کسی و ناشه رعیدا، کانیاوی هٔ نابٔته دنیاوه. بٔ یه
ئه ویش هه ست ده کات که سٔ کی جیاوازه له وانیترو و ده شٔ ئه و جیاوازییه،
به مهرگی خی ته و او بٔت. به ٔام پرسپاری ئه وه ده کات، بٔ نابٔت
که سٔک به دایکییه وه له بری باوکی بناسر ٔته وه؟ جیاوازی چیه دایک
یان باوک بٔت؟ مه گهر مندا ٔ زاده ی هه ردو وکیان نییه؟ ئه مه ش
سهره تای هه گٔٔ ٔانه وه و تٔکشکاندنی ئه و نٔٔ مه ئایینی و

پهروه رده ييانه يه، که له کښه گه ټي مېدا، وهک خاسيه ټکي
 کښه يايه تي و که سي بڼ ناسينه وهی که سه کان ده بڼ ته شوناس. کانياو،
 ده زانښت جياواز و تايبته له واني ديکه بيرده کاته وه و دنيا
 ده بينښت، بڼ يه هر له سهره تاوه ټو جياوازيه ي ځي، به ترس و
 دښه اوکڼ و دوو دښه کي زږه وه ده ناسښت (من ناوم کانياوه،
 ته مه نم سي و چوار ساڼه، کانياوي باجي سه بري، ته مه نم سي و چوار ساڼه
 و شتڼه، ناوي سيانيم له جياتي ټه وه ي باوکم بڼت دايکمه. نا وا
 مه زان ټه مه ښته يه که زږ ساده له دهم دښته دهره وه) گهر سهرنج
 بده ي، ده بينين کانياو له ميانه ي ځي ناساندني له به رده م کام ټرادا،
 دوو جار ته مه ني ځي ده ناسښت، به ټام به دوو شځه وه ي جياواز. به
 بڼ وای من، ټم جږه له دوو دڼي و گومانه له ناساندني ناسنامه ي
 ځي، ښه نگدانه وه ي ټو باره دهره ونيه يه، که کانياو تيايدا ده ژيت و
 مه به ستيه تي له دهره وه ي ستايلي ټاسايي ژيان ي ټه وانيتر، جياواز
 بڅيت، چ له ټووي ناوانه وه، چ له ټووي ناساندني له ټي گه
 دايکيه وه نهک باوک. بڼ گومان هه موومان ده زانين له کښه گه
 ټي مېدا، مندا له ټي گه ي باوکيه وه ده ناسښته وه و به بڼ شوناسي
 باوک، گومان له بووني ښته قينه و ټه وای که سه کان هه يه، چونکه
 کښه گه ي ټي مې، به هڼي ټو پاشخانه ټاييني و کولتووريه ي هه يه تي،
 ده بڼ هه موو مندا ټي باوک کي ښته قينه ي هه بڼت و له دهره وه ي ټو
 په يوه نديه ټاييني و ځواني و ياساييه، ټيدي مرځ بڼ ناسنامه و
 بڼ شوناسه. کانياو هه وڼي زږ ده دات، بڼ ټه وه ي له ټي گه ي فرمانگه ي
 باري که سيه وه، به فرمي نازناوي دايکي بخاته سهر ناوه که ي و ټيدي
 له بري باوکي به دايکي بناسښت، به ټام ټه مه له لای فرمانبهري
 فرمانگه که، هه ټي گه ښانه وه يه له و نښمانه و بڼ يه به گا ښته کړنه وه
 به کانياو ده ښت: (ټي ټي ټي باوکت کښه يه، وا زانيمان مريه مي ټازيز
 خوا فووي پڼدا کړدوه، ټي دايکت کښه فووي پڼدا کړدوه؟ منيش
 وه ټامم دايه وه ځي دايکان شمشا ټين تا فوويان پڼدا بکږت)
 لږه دا، ټاستي هوشيار ي کښه يايه تي و ټي شنبيري کانياو،
 دهرده که وښت که به راورد له گه ټي اده ي هوشيار ي فرمانبهري نفووس،
 گوزارشت له دوو ټي گه يشتن و دنيا بيني جياواز ده که ن. کانياو،
 به لايه وه ټاسايه که سڼ هه بڼت، باوکي نه بڼت و نازناوي دايکي
 بڅر ټه سهر ناسنامه که ي، به پڼچه وانه ي فرمانبهريه که، که گوزارشت
 له پڼکها ته ي کولتووري و پهروه رده يي کښه گه يه که ده کات، که تووند
 ده ستي به و هه موو نښته مه ټاييني و پهروه رده ييانه گرتووه، که دوا جار
 ده يانکاته پڼوهر ټي بڼ ناسنامه و شوناسي که سه کان، وهک ټه وه ي ده بڼ
 هر هه مووان باوک ټي کيان هه بڼت، ټه گهرنا دايک به ته نها هيج به هاو
 پڼگه يه کي نيه، که ټه مه ش ناراسته وځي باسکړنه له و جياوازيه

ژنده‌ری و مر‌ییه، له ن‌وان ن‌رو م‌ له ک‌مه‌لگه‌ی ئ‌مه‌دا هه‌یه. کانی‌او، دژی ئه‌وه‌یه ژن ته‌نها وه‌ک فابریکایه‌کی دروستکردنی مندا‌ و کانی‌ه‌ک له خزمه‌ت پیاودا، به مه‌به‌ستی ت‌رکردنی ما‌که س‌کسییه‌که‌ی ببین‌ت و له چوارچ‌وه‌ی بازنه‌یه‌کی ک‌مه‌ی‌یه‌تی داخراودا، له ژ‌ر سته‌می ن‌ردا بوونی هه‌ب‌ت. ب‌یه به توانجه‌وه به فرمانبه‌ره‌که ده‌ب‌ت (خ‌ ژن شمش‌ نییه، فووی پ‌دا بک‌ت!) ئه‌مه‌ش ه‌خه‌کردنی ئه‌و ئه‌ق‌ه‌ پیاوسالاریه‌یه، که خ‌زانی کوردی له سه‌ر بونیاد نراوه و تیایدا ژن وه‌ک ئام‌ری دروستکردنی مندا‌ و وه‌چه خسته‌وه ده‌بین‌ت. هه‌روه‌ک فرمانبه‌ره‌که به کانی‌او ده‌ب‌ت (باوکت گونی هه‌بووه له دروستکردنی ت‌ یان ده‌ستی هه‌بووه؟) جه‌ختکردنه‌وه ل‌ره‌دا له گونی مر‌ق‌، که سه‌رچاوه و دروستکه‌ری ئه‌و ئاوه‌یه که مندا‌ی ل‌ دروست ده‌ب‌ت، ده‌رخه‌ری ئه‌و استیه‌یه که پیاوی کورد، ژن ته‌نها وه‌ک کانی‌ه‌ک ب‌ شمش‌ره‌که‌ی ده‌بین‌ت و ئه‌گه‌ر که‌س‌ک هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی جه‌سته‌شی کار بکه‌ن، به‌ام توانای سه‌ر ج‌یی نه‌ب‌ت، ئه‌وا به پیاو به ت‌گه‌یشتنه باوه‌که‌ی ک‌مه‌ی‌گه‌ دانان‌ت. ب‌یه که فرمانبه‌ره‌که ئه‌و پرسیاره له کانی‌او ده‌کات، مه‌به‌ستیه‌تی د‌نیا ب‌ت که ئایا ئه‌و به‌ره‌می ئه‌و گونه‌یه که ه‌ی باوکیه‌تی، یان ده‌ش‌ گونه‌که ه‌ی که‌س‌کی دیکه ب‌ت؟ چ‌ی‌کنووس ز‌ر هوشیارانه و وه‌ک ده‌رووناس‌ک، یه‌ک‌ک له‌لایه‌نه د‌گماو شار‌اوه‌کانی پیاوی کورد ده‌ناس‌ن‌ت، که ئه‌ویش شانازیکردنه به پیاو‌بوون، که سه‌رچاوه‌که‌ی له‌و توانسته س‌کسییه‌وه ها‌تب‌ت که هه‌یه‌تی. ب‌یه فرمانبه‌ره‌که به گومانه له‌وه‌ی کانی‌او، به‌ره‌می ئه‌و توانایه‌ی باوکی ب‌ت و پرسیاره‌ی ئه‌وه‌ی ل‌ ده‌کات که باوکی ده‌ستی هه‌بووه، یان گون له دروستکردنیدا. به‌ام کانی‌او دژی ئه‌م ج‌ره ئه‌ق‌یه‌ت و بیرکردنه‌وه‌یه، که ماف‌کی سه‌ره‌تایی هه‌موو مر‌ق‌که‌، چ‌ ده‌ژیت و چ‌ن‌خ‌ی ده‌ناس‌ن‌ت، وه‌ک ئه‌وه‌ی خودا له سه‌ره‌تادا، مر‌ق‌ی به ئازادییه‌وه دروستکردووه، ئیدی ئه‌وه ک‌مه‌ی‌گه‌یه، ه‌نگ‌ ئ‌ژی ژیا‌نی مر‌ق‌ه‌کان ده‌کات و ئه‌و ئازادییه‌که‌سی و تایبه‌تیانه له مر‌ق‌ ده‌س‌ن‌ته‌وه. کانی‌او وه‌ک کاره‌کته‌ر‌کی جیاواز، به‌رده‌وام ده‌ب‌ت له‌وه‌ی که هه‌ر ده‌ب‌ت فرمانبه‌ره‌که، به ناوی دایکییه‌وه ناوی سیا‌نی ت‌مار بکات. سه‌ره‌نجام دوا‌ی ئه‌وه‌ی چه‌ند دیک‌م‌ن‌ت‌ک و ه‌زامه‌ندی دایکی پیشانی فرمانبه‌ری نفووس ده‌دات، فرمانبه‌ره‌که از‌ی ده‌ب‌ت، به‌ام ئه‌مجاره‌یان، شه‌ و ووبه‌ووبونه‌وه‌کانی ئه‌و، له مللانی‌ی فرمانبه‌ر‌که‌وه، ده‌ب‌ته شه‌ و مللانی‌ی هه‌موو ک‌مه‌ی‌گه‌ به‌گشتی. ب‌یه فرمانبه‌ره‌که پ‌ی‌ ده‌ب‌ت (من ئه‌مه‌ت ب‌ ده‌که‌م، به‌ام ه‌نگه هه‌موو ژیا‌نت بکه‌و‌ته به‌ر تانه و توانج‌ی خه‌کی، خه‌ک‌کی ز‌ری ب‌ ئیش ده‌که‌ونه و‌زه‌ت، ته‌نها له به‌ر ئه‌وه‌ی پاشناوه‌که‌ت به ناوی دایکته‌وه‌یه) کانی‌او به دوو‌ییه‌وه

ده پرسټ (خمن زیانم بې کهس نییه) بیه له نوان پاشگه زبوونه وه،
 لهو به ناوکردنې ناسنامه کې به ناوې دایکې و چوونه سر یتمی
 ژيانې همووان، بژارده دیکې نییه، بهام کانیاو سور ده بټ له
 سر ئه وهی که هر ده بټ، ناسنامه کې به ناوې دیکیه وه (کانیاو
 باجی سه بری) بکرټ. بیه قسه کانی فرمانبره که، کانیاو وهک
 تاکټ، که شه ی ناسنامه ی خټی ده کات، سارد ناکاته وه، سهره نجام
 فرمانبره که ازی ده کات، بهام ململانی و شه ی گه وره ی کانیاو
 لره وه ده ست پټ ده کات، چونکه ئه گهر له پټ شدا، تنها فرمانبره که
 تانه ی ئه وهی لدا بټ، که چن ده بټ پیاوټ ناسنامه کې به ناوې
 ژنټکه وه بټ، ئیدی له مه ودوا هموو کټمه گه، ده که ونه تانه و گاټه
 کردن به کانیاو. فرمانبره که پټی ده بټ (من کاره کت بټ ده که م،
 بهام ده که ویه بهر گاټه ی همووان) بهام کانیاو سور ده بټ، له
 سر شه ی ناسنامه و سه پاندنی بوونی خټی وهک تاکټ کی جیاواز له
 همووان له نټو کټمه گه دا. بهم شټوه یه ناوې ده بټه (کانیاو
 باجی سه بری) له دوا ی ئه مه، به هټی ئه وهی له دهره وهری نټمه
 باوه کانی کټمه گه جوټا وه ته وه، ئیدی ده که وټه بهر نه فره تی همووان
 و فټټ دهر ټه دهره وهی بازنه باوه کې ژیان و کټمه گه و له
 دهره وهی ئه و ئه قټیه ته جټگه یه کی نامټنه وه بټ ژیان. ئاخر ئه گهر
 که سټک پیاو بټ، چن ده بټ له بری باوکی به هټی دایکیه وه خټی
 بناسټنټ و ناسنامه ی هه بټ؟ مه گهر دایک و باوک، وهک دوو هگزی
 جیاواز له یه کتری وهک یه کن، به تټگه یشتنی ئه وانی دیکه؟ بهم
 شټوه یه کانیاو گټه گیر و تنها ده بټ و هموو ټټټ، به چاوی پټ
 فرمټسکه وه، له سټنگه ی ئه و گاټه کړدنې به هټی ناوې دایکیه وه پټی
 ده کړټ، ده گه ټټه وه ماټه وه (وايان کرد، بهر بهر خټم گټه گیر
 بکه م، بگه ټټه وه ناو خټم، ته ریک و تنیا و بټ هاوټټ، حزم
 نه ده کرد بچمه دهره وه و تټکه ناوې کهس بم، هر جار کیش چووبمه
 دهره وه، به چاوی پټ گریان ها توومه ته وه) هموو ئه و توانج و گاټه و
 به که م ته ماشا کړدنې کانیاو له لایه ن ئه وانی تره وه که کټمه لگه یه،
 کانیاو لهو خواسته تاکایه تی و سهر به ستیه ی خټی سارد ناکه نه وه،
 بهام ده که وټه دټ خټی دهر وونی دژواره وه، که به تنها له ماټه وه
 ده ژیت و ئه و تنه یه وای لټ ده کات، به تایه تیش دوا ی ئه وهی که
 دایکې دهر ټ، چټټک و حیکایه ت بټ ئینجانه کان بگټټه وه و له
 میانه ی ئه و په یوه ندیه ی نوان خټی و گوټدانه کانیشدا، گوټدانه کان
 له بری گوټ، کټټب دهر ده کن و ئه مه ش بټ همووان، شټټکی سه یر و
 سه مه ریه. ته نانت هاوټټ باټا کورته که ی خټی، بټوا بهم ووداوه
 ناکات. تاکو سهر دانی کانیاو ده کات و به چاوی خټی ئینجانه کان
 ده بینټ و چه ند هه وټه دات ناتوانټ کټټبه کان لټ بکاته وه.

خود و کټمه لگه دا، براوه ده بټ و ژيان ټکی جياواز و تايبه تی ده بټ. ټم چي ټټ که، هه ټگري گه ټټ ده لاله تی سياسي و مټژووي و که سی و کټمه ټايه تيه، که ټه نکه هر يه که يان پټويستی به باس ټکی سهر به ټټ بټ، چونکه له گه ټټ خاسيهت و ټه هندی کټمه ټايه تيه نهی کټمه ټگهی کوردي به شټوه يه کی نا ټټ استه و ټټ دواوه. ټه مهش له ټټ گهی ټو دهر بټ ين و ديا ټټ گانهی له چي ټټ که که دا، له ټوان کاره کتهره کانداهن. بټ نمونه، خانمی پټشکه شکاری تيقييه که ده ټټ ټټ بټ ټه وهی له شاهه لاواز دهر بکه وم، تا ټټ ستا پټ به دټ نانم نه خواردوه) ټه مه دهر خستنی ټوو ټکی کاری ټاگه يان دنه له ټټ و ټټ مه، که ته ټټ جوانی ټوو خسار و لاش و لار ده که نه پټوهر. چي ټټ کنووس ټه وه مان پټ ده ټټ، که سان ټټ له بری هزر، جوانی بکه نه پټوهری کارکردن، ده توان هيج گټټ انکاریه کی هزري و ټټ شه نبيري بټ نه ټارواوه؟ يا خود ده ټټ: (تا که سټکی ټ استگ ده بينييه وه، هزاره ها در زن پيدا ده بن) ټه مه دروست و ټټ ناکردنی واقيعی ژيانی تاکه کانی ټټ ستای کټمه ټگهی ټټ مه يه. له م چي ټټ که دا، چي ټټ کنووس سهر که وتوانه له ټټ گهی ته کنیک ټکی سهرنج ټا که شه وه، بينای هونه ری چي ټټ که که دا ټټ شتووه. کات ټټ ده ست به خو ټنه وهی چي ټټ که که ده که ين، وا هه ست ده که ين ټه وه ده سپ ټکی ټو دواوه کانه، کات ټټ په يامن ټره که، بټ بهرنامه يه که له باره ی گو ټه کانی که کت ټټ له بری گو ټټ ده گرن، سهردانی کردوه و ديما نه يه کی له گه ټټ ده کات، به ټټ ام دواتر که چي ټټ که که ته و او ده که ين، ده بينين دوايين ټو دواوه کانی چي ټټ که که، ده گه ټټ ته وه سهر سهره تاي ټو دواوه کان، چونکه هاو ټټ که که داوا له کانی او ده کات، ټاگاداری بهرنامه ی سهر و سه مه ره بکا ته وه تا کو بټن ټو شته سهری گو ټه کان، بکه نه بهرنامه يه که و له پټټ گرامی شته سهر و سه مه ره کان پيشانی بدن. ټم شټوازه له ټټ کخستن و گټټ انه وهی ټو دواوه کان، فټټ مټکی هونه ري يانه ی جوانی به چي ټټ که که داوه، که گټټ انه وه که باز نه يی نه بټ. دواجار ده ټټ م کا ټټ نارام، يه کټ که له چي ټټ کنووسه ديار و به توانا کانی ټټ مه، که ستايل ټکی تايبه تی خټی هه يه له نووسینی چي ټټ کدا. له هه مووشی گرن گتر ټه وه يه، که بايه خټی زټر به ديوی ناوه وه و لايه نی دهر وونی کاره کتهره کانی ده دات و له په راو ټټزی ټو خاسيه ته دهر وونی و سا يک ټټ ژي يانه، خو ټټ نه وه بټ ټه فتاره کانی مر ټټ و ديار ده کانی ټټ و کټمه ټگه ده کات. ده ستخ ټټ شانه له نووسهر ده که م به هيوای چي ټټ کی جوانتر.

سهرنج: په نجه مټری ته نيایی، چي ټټ کټکی (ټارامی کاکه ی فلاح) هو له ژماره (2) ی گټټ قاری سه نگینی (وانهر) بټ اوکراوه ته وه.

* ټم بابه ته له ژماره 6 ی گټټ قاری (وانهر) حوزه يرانی 2022

بیا وکراوه ته وه .